

Haec cum sit Massiliensium doctrina a Prospero et Hilario in suis litteris ad Augustinum exposita, iam facile patet, sensum eundem subesse difficultati, quam Prosper n. 8. proponit diluendam. « Illud etiam qualiter diluatur... demonstres, quod... priorum paene omnium par invenitur et una sententia (iuxta assertionem Massiliensium), qua propositum et praedestinationem Dei secundum praescientiam receperunt... quia finem uniuscuiusque praeviderit (ad quem finem in statu gratiae quisque iustificatus pertingat perseverando viribus naturae insitis, unde eum finem Deus praevidisse tantum, non etiam donare dicitur), et sub gratiae adiutorio in qua futurus esset voluntate et actione, praescierit. » Voluntas scilicet bona et actio sufficiens ad salutem ex sententia etiam Massiliensium non est nisi per adiutorium gratiae, quae res, ut loquitur Augustinus Praed. SS. n. 2, plurimum eos a Pelagianorum errore discernit; attamen hanc voluntatem et actionem bonam praeverti putabant alia voluntate bona, quae non sit a gratia, et quae gratiam bene operandi saltem de congruo mereatur; atque « secundum praescientiam » huius boni naturalis illi « propositum et praedestinationem Dei » ab antiquioribus Patribus receptam fuisse, falso asserebant. Hoc autem modo, ut monet Augustinus l. c. n. 3, « non receditur ab ea sententia... gratiam Dei secundum merita nostra dari, si non pertinet ad Dei gratiam quod credere coepimus, sed illud potius, quod propter hoc nobis additur, ut plenius perfectiusque credamus; ac per hoc initium fidei nostrae priores damus Deo, ut retribuatur nobis et supplementum eius. »

Quod si hic est difficultatis sensus, patet, totos libros duos Augustini de Praedestin. SS. et de Dono persever. nihil esse aliud, quam responsonem ad singulas partes ipsius huius difficultatis; patet etiam, nominatim verbis supra descriptis ex n. 27. de Praed. SS. ad eandem responderi; et patet, merito ibidem Augustinum recusare examen singularum sententiarum Patrum antecedentium in doctrina de gratia, « quia illi de gratia Dei quid sentirent, breviter et transeunter quibusdam scriptorum suorum locis adtingerunt. »

THESIS LXII.

Doctrina de praedestinatione, quam s. Augustinus contra Pelagianos et eorum reliquias defendit.

« Ad Augustini doctrinam de praedestinatione quod spectat, certum est, s. doctorem contra Pelagianos eorumque reliquias numquam mouisse quaestionem de ordine inter praedestinationem gratiae et praedestinationem gloriae; nec umquam asservuisse alio modo gratuitam praedestinationem ac ipsam collationem donorum, adeoque hoc unum postulasse, ut tam donatio quam praedestinatio sive gratiae sive complexe gratiae simul et gloriae admitteretur gratuita exclusis meritis naturalibus et humanis. »

Quae dicimus in hac thesi, constant evidenter ex generali indole controversiae de praedestinatione cum Pelagianis et eorum reliquiis; ex ratione, qua Augustinus praedicationem praedestinationis necessariam ostendit; ex modo, quo eam semper in Ecclesia creditam esse demonstrat; ex iis, quorum professionem a Pelagianis et Semipelagianis unice postulat.

1º Disputatio Augustino cum Pelagianis et Semipelagianis omnino una et eadem erat de *donatione* et de *praedestinatione* beneficiorum Dei, ita ut gratuitas et exclusio meritorum non alia sit in praedestinatione quam in donatione ipsa. Duo requirit Augustinus ad rationem praedestinationis; unum quod diligentius et operosius defendit adversus haereticos, ut terminus praedestinationis sit *donum Dei supernaturale*; alterum quod concessu priori per se evidens est, ut illud donum intelligatur *praeparatum in aeterna praescientia Dei*. Iam queso, in quonam constituit s. doctor rationem doni, ut aliquid dicatur praedestinatum a Deo? Non requirit, ut donum non sit tamquam merces sive praeparatum sive donatum pro ulla meritis; sed requirit, ut meritum cui redditur merces, sit per gratiam, et ut, si hanc ipsam gratiam praecedit aliquod meritum impetracionis, hoc meritum iterum sit per aliam gratiam, donec perveniatur ad gratiam primam, quae nulli reddatur merito, sed omnino ex mera gratuita misericordia. Nisi

enim hoc ita esset, iam homo inciperet viam salutis aliquo opere, quod non esset donum Dei supernaturale, et ideo non esset praedestinatum; hic vero ipse nullusque alias est error, quem excludere intendit Augustinus praedicatione praedestinationis. Licet quippe Semipelagiani faterentur, opera bona subsequentia fieri per gratiam, quam impetraverit meritum humanum et naturale, atque ideo illa opera sicut per gratiam a Deo donantur, ita etiam praedestinari; non est tamen haec gratia vera quae gratis datur, et propterea genuinus character *doni* qui requiritur in termino praedestinationis, ut a catholicis profitenda est, deficit non ob aliud, nisi quia prima gratia negatur gratis dari, et inchoatio in via salutis adscribitur viribus naturae et merito naturali. Lege et relege libros Augustini *De corrept. et grat.*; de Praedestinatione Sanctorum; de Dono perseverantiae, in quibus rationem praedestinationis potissimum urget et explicat, atque una confer libros alios adversus Pelagianos, nullamque aliam praeter hanc reperies apud ipsum praedestinationis descriptionem, cuius negatione Pelagianos et Semipelagianos errare, cuius defensionem ad sinceram praedicationem gratiae tuendam a se susceptam esse, cuius professionem inde ab Apostolis Ecclesiam Dei numquam non habuisse affirmat, et cuius proinde fidem ab errantibus illis instantissime postulat. Atqui in hac tota doctrina nullum est vestigium controversiae de ordine, quo sese excipient praedestinatio ad opera bona per gratiam, et seorsim spectata praedestinatio ad vitam aeternam, quae illis operibus redditur. Si quis vero per deductionem ex hac Augustiniana notione praedestinationis vellet inquirere ordinem inter praedestinationem praemii et praedestinationem meriti, dici deberet Augustinus ex suis principiis praeparationem in praescientia seu praedestinationem vitae intellexisse consequentem ad praeparationem gratiae et meritorum, eo ipso quod docet donum vitae aeternae esse mercedem datam consequenter ad merita supernatura. Vide th. LVII. LVIII. Illud saltem quod unum nunc affirmamus, est evidens, doctrinam de praedestinatione ab Augustino defensam ad excludendum errorem Pelagiano-

rum et Semipelagianorum, non esse assertionem praedestinationis ad gloriam per se spectatae ante praevisa merita supernaturalia.

2º Generalem hanc indolem totius controversiae de praedestinatione adversus Pelagianos et eorum reliquias in doctrina Augustini distinctius possumus considerare, ut eo manifestius pateat, quod in thesi demonstrandum proposuimus.

Augustinus diserte repetit et inculcat, eam se defendere rationem praedestinationis, quae necessario admittenda sit ab omnibus, qui fateantur gratiam gratis dari, non meritis reddi, et qua negata necessario sit consequens, initium meriti salutaris ex nobis esse et non ex gratia. « Aut enim, inquit, sic *praedestinatio praedicanda est*, quemadmodum eam Scriptura evidenter loquitur... aut *gratia secundum merita nostra dari confitendum*, quod sapiunt Pelagiani » de Dono persev. n. 41. Scilicet ut frequenter demonstrat s. doctor, si fides cum Massiliensibus dicitur praevenire gratiam, eo ipso gratia retribueretur merito fidei, quae ex nobis esset. Ad hunc ergo excludendum errorem ait a se praedicari praedestinationem. « Si utrumque (initium fidei et perseverantia) Dei donum est, et haec Deus dona sua daturum se esse praescivit, *praedestinatio praedicanda est*, ut possit vera *Dei gratia h. e. quae non secundum merita nostra datur, insuperabili munitione defendi* » Ibid. n. 54.

Intellexerunt optime Massilienses, eo tandem redire praedestinationem ab Augustino praedicatam, ut gratia credatur praevenire omne initium, quod sit ex nostris viribus. Hinc pro suo praeiudicio quod libertas nulla sit in via salutis, nisi eam viribus nostris saltem inchoare possimus, aiunt « *gratiam praevenientem electorum merita a nullo umquam ecclesiasticorum ita esse intellectam* » (supra th. LXI. n. II.), excludi autem hac praedestinationis praedicatione omnes exhortationes ad virtutem. Respondeat Augustinus ad hoc ultimum: « *videant..... subverti hac praedestinationis praedicatione illum tantummodo perniciosissimum errorem, quo dicitur gratiam Dei secundum merita nostra dari* » Ibid.

n. 42. Genuenses Excerpt. VIII. moverunt difficultatem contra Augustinianam definitionem (ex l. de Don. persev. n. 35.), qua dicitur praedestinatio « praescientia et preeparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. » Respondet s. Prosper declarans rationem et sensum definitionis hoc modo: « qui istis resistunt, hoc sentire apertissime probantur, quod fides non sit donum Dei, et quod gratia non preeveniat liberum arbitrium, sed sequatur, et quod gratia secundum merita nostra detur. »

Iam vero ad tuendam totam hanc doctrinam de gratuita gratia, ad quam unice pertinere et necessarium esse praedestinationis praedicationem protestantur Augustinus ipse et eius discipulus Prosper, confert utique et necessarium est confiteri praedestinationem ad gratiam atque ad gratiam simul et gloriam non esse ex preevisis meritis naturalibus; at vero quis non videt, ad hanc gratuitatem gratiae asserendam nihil pertinere praedestinationem ad gloriam nullis preevisis et suppositis meritis supernaturalibus? Nisi forte cum Protestantibus etiam necessarium putabimus asserere gratuitam donationem gloriae sine meritis!

3º Probat Augustinus, antiquos verbi Dei tractatores Cyprianum, Ambrosium, Gregorium Nazianzenum eandem praedestinationem docuisse, quam ipse copiosius defendit adversus novos haereticos. Unde id vero probat? Hoc unico argumento, quod « supradicti tractatores excellentissimi gratiam Dei veram, sicut praedicanda est, praedicarunt, id est, quam nulla merita humana preecedunt. » « Porro, inquit, si haec (cognitiones bonas, voluntatem bonam, fidem, perseverantiam, de quibus immediate ante dixerat) ita Deum neverant dare, ut non ignorarent eum daturum se esse preeciisse, et quibus datus esset non potuisse nescire, procul dubio neverant praedestinationem, quam per Apostolos praedicatam contra novos haereticos operiosius diligentiusque defendimus, » de Dono persev. n. 50.

Cum Massilienses queruli obiicerent, « sine hac definitione praedestinationis per tot annos defensam esse catholicam fidem tum contra alios tum maxime contra Pelagianos tot catholicorum et ipsius Augustini praecedentibus libris, »

quomodo Augustinus eandem praedestinationem iampridem se defendisse convinet? Hoc uno iterum argumento, quod in libris antecedentibus iam praedicavit « gratiam, qua nos Deus liberat a malis erroribus et moribus nostris, non praecedentibus bonis meritis nostris; » quod, inquit, « plenus sapere coepi in ea disputatione, quam scripsi ad beatae memoriae Simplicianum episcopum Mediolanensis Ecclesiae in mei episcopatus exordio, quando et initium fidei donum Dei esse cognovi et asserui » Don. persev. n. 52. 53.

Pari ratione demonstrat Augustinus, hanc praedestinationis doctrinam (a se adsartam) semper fuisse in fide Ecclesiae, quia Ecclesia orando ut infideles credant, ut fideles perseverent, semper professa est, fidem et perseverantiam ceteraque bona salutaria esse Dei dona. « Ille itaque dicat, Ecclesiam aliquando in fide sua non habuisse veritatem praedestinationis huius et gratiae, quae nunc contra novos haereticos cura diligentiore defenditur; ille, inquam, hoc dicat, qui dicere audet aliquando eam non orasse vel non veraciter orasse, sive ut crederent infideles sive ut perseverarent fideles. Quae bona si semper oravit, semper ea Dei dona esse utique creditit, nec ab illo esse praecognita umquam ei negare fas fuit. Ac PER HOC PRADESTINATIONIS HUIUS FIDEM, QUAE CONTRA NOVOS HAERETICOS NOVA SOLlicitudine NUNC DEFENDITUR, NUMQUAM ECCLESIA CHRISTI NON HABUIT » Don. persev. n. 65.

Quisquis igitur docet, fidem, bona opera, perseverantiam non esse ex nobis nostrisque viribus naturalibus, sed esse dona Dei per gratiam eius, quae non humanis h. e. naturalibus meritis redditur sed gratis datur, simulque confitetur Deum haec eo modo, quo ea confert in tempore, ab aeterno preeciisse; is docet praedestinationem eam, quam Augustinus defendit. At quomodo quaeso in his continetur, Deum nulla supposita preevisione gratiae et operum supernaturalium per gratiam factorum praedestinas omnes salvandos primo ad gloriam? Quomodo non est evidens, Augustinum unice de donatione gratuita et ideo de praedestinatione gratuita gratiae exclusis humanis meritis esse sollicitum? Quomodo ex eo, quod Patres Augustino antiquiores

necessitatem gratiae ad omnia opera salutaria confessi sunt, quod Ecclesia semper oravit, ut infideles perducantur ad fidem et fideles perseverent in fide et bonis operibus, potuit s. doctori in mentem venire illa recentiorum absolute antecedens praedestinatio ad gloriam? Imo quomodo, si de ordine cogitasset inter praedestinationem ad gloriam per se spectatam et inter praedestinationem gratiae ac operum salutarium, non potius ex ipsis vetustioribus Patribus et ex orationibus Ecclesiae ordinem omnino inversum intellexisset?

4º Docebant Pelagiani, vitam aeternam reddi ut mercedem meritis humanis ac partis per vires liberi arbitrii, hinc etiam vitam aeternam praedestinari post et propter merita naturalia. Docebant Semipelagiani, ordinem exsecutionis hunc esse, ut praecedat initium in via salutis ex viribus naturalibus arbitrii, merito hoc naturali impetretur gratia ad opera salutaria, liberi arbitrii vigore perseverantibus tandem reddatur vita aeterna tamquam praemium operum salutarium. Hinc statuebant, eodem ordine praedestinari gratiam post et propter praevismum meritum initiale naturae; et vitam aeternam post et propter praevismum meritum, quod ex suo principio immediato sit quidem supernaturale, sed primam radicem et fundamentum habeat in merito naturali.

In hac doctrina tria sunt admodum distincta et diversa.
a) Inter opera bona et vitam aeternam est nexus meriti antecedentis et praemii subsequentis; et iuxta Massilienses est etiam nexus inter merita ipsa, ut meritum unum praecedat, quo gratia impetretur ad aliud. b) Hic nexus non solum est in ordine exsecutionis, sed etiam in ordine praedestinationis; neque enim Deus praedestinat praemium vitae aeternae nisi consequenter ad merita praewisa. c) Haec merita saltem simpliciter non sunt dona Dei per gratiam; ea enim vel in se et simpliciter iuxta Pelagianos, vel initialiter et quoad perseverantiam in fide iuxta Semipelagianos pendent a solis naturalibus viribus arbitrii; ideo bona opera vel saltem initium ac fundamentum bonorum operum (ut loquitur s. Prosper ad Excerpt. VIII. Genuens.) non sunt praedestinata sed solum praescita.

Clarum est, posse quemquam haeresim positam tertio loco totam repudiare ac sentire de gratiae gratuito dono plane secundum catholicam fidem, et nihilominus affirmare, quod dicitur primo et secundo loco, quamvis repudiata illa haeresi sensus harum assertorum erit alias. Ergo si Augustinus censuit, errorem non modo esse in tertio, sed etiam in duobus prioribus per se et absolute spectatis; non satis ei erat postulare refectionem tertii membra, sed debuit necessario fidem oppositam exigere etiam quoad primum et secundum.

Atqui a) quoad primum Augustinus, imo catholici omnes concedunt ac docent, vitam aeternam dari meritis utique supernaturalibus. Unde sententiam Pelagianam hac sola ratione corrigit: « cum dicunt Pelagiani... aeternam vitam meritis nostris praecedentibus reddi, respondendum est eis. Si enim merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia » De grat. et lib. arb. n. 15. Imo cum certum sit, vitam aeternam esse coronam et mercedem pro meritis, non alio sensu eam posse dici gratiam gratuitam pluribus locis docet Augustinus, nisi quia merita ipsa comparantur per gratiam (ep. 194. ad Sixt.; ep. 186. n. 10. ad Paulin.; De corrept. et grat. c. 13; De grat. et lib. arb. cc. 8. 9.) « Ista ergo quaestio (inquit De grat. et lib. arb. c. 8.) nullo modo mihi videtur posse dissolvi, nisi intelligatur, et ipsa bona opera nostra quibus aeterna vita redditur, ad Dei gratiam pertinere. » Nexus boni usus gratiae prioris cum collatione gratiae subsequentis, pariterque nexus meritorum cum corona aeternae vitae distinete Augustinus declarat locis descriptis supra th. LVIII. n. 2.

b) Ordinem dependentiae in donis unius ab altero prout in tempore conferuntur, eundem esse in praedestinatione, Augustinus omnino consentit, nec aliud a Semipelagianis postulat, quam ut etiam initium boni operis et perseverantiam dona gratiae, atque ideo dona praedestinata esse confiteantur. Haec demonstrata habes th. LVII. Sane quod Augustinus sive a Pelagianis sive a Semipelagianis exigit, est hoc unum, ut merita fateantur esse ex gratia et per gra-

tiam, quae non meritis humanis datur. « Si Pelagius consenserit, etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adiuvari, et sic adiuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus et agamus, eamque esse gratiam Dei per I. C. D. N., nihil de adiutorio gratiae Dei, quantum arbitror, inter nos controversiae relinquetur » De grat. Christi n. 52. Vitali Semipelagiano idem Augustinus ep. 217. al. 107. n. 16. duodecim proponit capita velut plenam expressionem doctrinae catholicae contra haeresim Pelagianam et Semipelagianam: « quae tibi tenenti, inquit, nullum omnino manet nobiscum de hac quaestione certamen. » Atqui in illis quoque capitibus nullum repieres vestigium doctrinae de praedestinatione ad gloriam ante praevisa merita supernatura. Totum quod in illis ad praedestinationem referri potest, ad has duas reducitur sententias: « scimus gratiam Dei neque parvulis neque maioribus secundum merita nostra dari; » « scimus pro eis, qui nolunt credere, nos qui iam credimus, recta fide agere, cum oramus, ut credant. »

Ita etiam in Concilio plenario Carthaginense habito anno 418, « in auctoritatibus Sedis Apostolicae » ad calcem epistolae Coelestini Pontificis ad Episcopos Galliae, in Concilio Arausicanico II. ceterisque documentis adversus Pelagianos et Semipelagianos summa totius definitionis constituitur in doctrina de peccato originali, de necessitate gratiae ad omne bonum salutare, de necessitate gratiae etiam ad initium fidei et ad salutarem invocationem, et consequenter de gratiae eiusdem gratuitate. Totum in canonibus Arausicanis ad praedestinationis doctrinam pertinens revocatur ad haec. Canon XII: « Tales nos Deus amat, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito; » Canon XXV: « Aliquos ad malum divina potestate praedestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, eis cum omni detestatione anathema dicimus. » « Auctoritates Sedis Apostolicae » in epistola Coelestini post expositam necessitatem et gratuitatem gratiae concluduntur verbis illis notissimis: « profundiores vero difficilioresque partes incurrentium quaestionum quas latius pertractarunt, qui haereticis restite-

runt, sicut non audemus contempnere, ita necesse non habemus adstruere » (1).

Ex his omnibus manifestum est, praedestinationem quam Augustinus « contra novos haereticos nova sollicitudine defendit, » « cuius fidem numquam Ecclesia Christi non habuit, » « quam Scriptura evidenter loquitur, » « cuius praedicatione tantummodo subvertitur perniciosissimus error, gratiam Dei secundum merita nostra dari, » cuius denique professionem ipse ab inimicis gratiae unice postulabat, praedestinationem, inquam, ab Augustino praedicata non alio pertinere, quam ut vindicetur gratia Dei, a qua est initium omnis boni meriti, et quae gratia ideo gratis non autem meritis datur et praedestinatur; atque ideo ut exclusis meritis naturalibus intelligentur merita, quibus datur et praedestinatur vita aeterna, esse supernaturalia parta per gratiam tum singula in se, tum quoad initium in via salutis, tum quoad perseverantiam. In hac autem doctrina nec explicite nec implicite continetur assertio praedestinationis ad coronam vitae aeternae seorsim spectatam ante et citra praevisa merita supernaturalia; imo continentur principia, ex quibus haud obscure colligitur, coronam gloriae, sicut datur meritis acquisitis per gratiam, ita etiam praedestinati eisdem meritis praevisis (Cf. th. LVIII.).

(1) Haec ipsa verba Innocentius XII. die 6. Febr. 1694 citavit responsionis loco ad doctores Lovanienses et Duacenses, qui inter alia postulaverant, a s. Sede « declarari, doctrinam de gratia per se efficaci et de praedestinatione ante praevisa merita nullis hactenus apostolicis decretis damnatam et enervatam esse. » (Vide Livini de Meyer. Hist. de Auxil. Vindicias I. I. c. 20.)